

Dienst†

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

Extra
exemplaren
bestellen?

www.blad-dienst.nl

THEMA:

Kerk in de buurt

Wortelen in de omgeving

Zie de kansen overal om je heen

Stap voor stap je buurt beter leren kennen

Kerk voor de Schilderswijk

Nieuw perspectief voor dorpskerk

4|2018

Inhoud

INTRODUCTIE Kerk in de buurt 3

Derk Jan Poel

MISSIONAIR Wortelen in de omgeving 4

Pieter Kleingeld

INTEGRAL MISSION Zie de kansen overal om je heen 10

André Jansen

COLUMN Preek zonder God 16

Almatine Leene

BUURTONDERZOEK De kerk als goede buur 17

Peter Wierenga en Derk Jan Poel

DIACONAAL STEUNPUNT 24

PRAKTIJKVOORBEELD Kerk voor de Schilderswijk 25

Hayo Wijma

PRAKTIJKCENTRUM 30

NIEUW PERSPECTIEF Kerk van het dorp 31

Kees van Dusseldorp

BIJBELSTUDIE Valse hoop 35

Janita Geertsema

KERKRECHT Tussen tafellaken en servet 36

Kornelis Harmannij

GEDICHT De liefde boven alles 40

Anne Lies Mossel

Foto voorpagina: Een buurtfeest van de Immanuelkerk (NGK) in Amstelveen

Dienst†

66e jaargang
nummer 4, 2018

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Kees van Dusseldorp,
hoofdredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Peter Sinia
Jacqueline van der Ziel,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
www.blad-dienst.nl.

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk* of *per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs: € 11,80 per jaar.
Per 1 jan. 2019, mede door de btw-verhoging: € 12,45 per jaar.
Blokabonnement vanaf 10 ex.:
€ 7,30 per jaar. Per 1 jan. 2019, mede door de btw-verhoging: € 7,80 per jaar.

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2018 - uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Druk: Buijten & Schipperheijn

ISSN 0167-2401

INTRODUCTIE

Kerk in de buurt

Missioloog Lesslie Newbigin zei ooit: “De lokale kerkgemeenschap is de vertaler en de belichaming van het evangelie”. Daarover gaat deze *Dienst*. Het thema ‘Kerk in de buurt’ sluit aan bij een groeiend verlangen van kerken om van betekenis te zijn voor de eigen omgeving. Zodat mensen buiten de kerk kunnen horen, zien en ervaren wat het evangelie is.

De plaats waar de kerk staat, is een belangrijk onderdeel van de roeping van die gemeente. Daar waar kerken contact hebben met de omgeving, kan de gemeenschap Gods missie vertalen en in de praktijk brengen. We staan daarom stil bij de betekenis van de lokale kerk en denken na over het belang van die gemeenschap voor de buurt.

Hoe dan?

Want de kerk kan van betekenis zijn voor de omgeving. Maar hoe dan? Zet je in op diaconale activiteiten of gaat het vooral om evangelisatie? Hoe blijf je daarin kerk van Jezus Christus? We zijn ervan overtuigd dat je evangelie, sociale betrokkenheid en de buurt niet van elkaar moet losmaken. Dat vraagt van kerken dat ze op een integrale manier als kerk aanwezig zijn in de buurt. Omdat een dorp anders is dan een stad of een stadswijk, gaat een apart artikel over hoe je kerk *van* het dorp kunt zijn.

Wat je als gemeente gaat doen in de buurt, wordt mede bepaald door de vraag wie je ‘buren’ zijn en wat hun noden zijn. Als je kerk in de buurt wilt zijn, moet je dus weten wat er speelt in je omgeving. In deze *Dienst* vertellen we hoe je dat kunt ontdekken.

Verder stappen we even binnen in de wereld van de Havenkerk in Den Haag. Deze gemeenschap kiest er nadrukkelijk voor om inspirerend kerk te zijn in een van de armste wijken in Nederland. Op allerlei manieren geven ze daar invulling aan en daarbij lopen ze tegen verschillende uitdagingen aan. Wat kunnen we van hen leren?

Mensen liefhebben en omarmen

Voor veel Nederlanders is de kerk niet die bron van licht en barmhertigheid die ze zou moeten zijn. Wij geloven dat de lokale kerkgemeenschap op haar krachtigst is, wanneer zij de mensen in haar omgeving liefheeft en omarmt. We hopen dat deze *Dienst* helpt om meer echt lokaal kerk te zijn. Zodat mensen buiten de kerk kunnen horen, zien en ervaren wat het evangelie is. Zo’n plaatselijke kerk is een ware kerk!

Bijbestellen?

Wil jouw kerk meer betekenen voor de eigen omgeving? Dit themanummer ‘Kerk in de buurt’ is aan te vragen voor de speciale prijs van € 1,50 per stuk. De verzendkosten zijn € 3,50 per pakket. Zie www.blad-dienst.nl.

Derk Jan Poel

Wortelen in de omgeving

Voor welk deel van de aarde zijn wij geroepen?

Een aantal kerken in de Bijlmer plaatste onlangs in samenwerking met de Gemeentelijke Gezondheidsdienst een tent in de wijk. Een week lang konden bewoners van de omliggende flats daar hun bloeddruk laten meten, zich laten testen op diabetes en nog enkele veel voorkomende kwalen. In de Bijlmer zijn veel bewoners namelijk om diverse redenen terughoudend naar de gezondheidszorg. De samenwerking van de GGD en de kerken helpt hen echter over de drempel. Deze tent was een van de manieren waarop deze kerken bijdragen aan het welzijn van de mensen in hun wijk. Dit voorbeeld laat zien dat wanneer je bewust in een wijk of plaats aanwezig bent, je beter zicht krijgt op wat er aan de hand is en welke zegen God heeft gegeven. Duidelijker wordt waar je als kerkgemeenschap bij mag aansluiten en wat het evangelie voor de mensen betekent.

Pieter
Kleingeld

.....
Was dit nu alles wat God bedoeld heeft voor een plaatselijke kerk?

Ik ben opgegroeid in Werkendam. We waren lid van wat toen de NGK Almkerk-Werkendam heette. Ons kerkgebouwtje stond echter in een andere plaats, in Sleenwijk. Kenmerkend: de naam van de gemeente was voor insiders en vertelde dat deze gemeente was ontstaan door kerkscheuring. De locatie van samenkomen maakte vervolgens duidelijk dat het een streekgemeente was. De relevantie van onze gemeente voor Almkerk, Werkendam, Sleenwijk en de andere kerkdorpen (!) waar onze gemeenteleden woonden, was echter vrijwel nihil. Niet dat gemeenteleden zich persoonlijk niet inzetten voor sportverenigingen, plaatselijke politiek en cultuur; dat deden en doen ze zeker wel. En ook niet dat de gemeente niet belangrijk was en is voor haar leden, natuurlijk is zij dat wel. God heeft mij bijvoorbeeld deels door deze gemeente gevormd tot wie ik ben en daar ben ik dankbaar voor. Maar ergens knaagde er iets bij mij. Was dit nu alles wat God bedoeld heeft voor een plaatselijke kerk?

Veel kerken zijn iets kwijtgeraakt. Wanneer ze zichzelf beschrijven, beginnen ze bij hun kerkhistorie en vertellen pas veel later iets over de plaats waar ze staan. Ze schrijven over de sfeer die er in hun kerk is, of hoe ze zijn samengesteld, of over de manier waarop hun diensten zijn georganiseerd. Ze schrijven over van alles en nog wat en pas helemaal achteraan iets over de plaats waar ze kerk zijn en welke taak ze daar voor zichzelf zien weggelegd. En dat terwijl juist de plaats onderdeel is van de roeping van de kerk.

Roeping van de kerk

De roeping van de kerk ontdekken we aan de hand van Genesis en Marcus. Genesis beschrijft het begin van de mensheid. In Genesis 1 geeft de Schepper de mens de opdracht om als zijn beeldrager te heersen over de schepping. De mens krijgt ook de opdracht en de zegen om heel de aarde te vullen, zodat Gods beeldragers overal zijn. Elke beeldrager krijgt zo zijn eigen deel van de wereld om voor te zorgen. De mens heeft zich inderdaad verspreid, maar heerst niet meer op de manier die de Schepper bedoelde. Daarom heeft God zijn Zoon in de wereld gezonden, als de nieuwe beeldrager. Jezus daalde af uit de hemel en werd geboren uit de maagd Maria in een dorp, leerde een vak van zijn vader, sprak Aramees en Grieks, had wortels in de aarde van Galilea en de Joodse cultuur. Zo mag ook de kerk (als het lichaam van Christus) wortelen in haar lokale omgeving.

Een buurtfeest
van de
Immanuelkerk
(NGK) in
Amstelveen

Wanneer de evangelist Marcus vertelt over de verzoeken van Jezus, eindigt hij in hoofdstuk 1:13 met deze woorden: "Jezus leefde er te midden van de wilde dieren, en engelen zorgden voor hem".

.....
De mens krijgt de opdracht om heel de aarde te vullen, zodat Gods beeldragers overal zijn

"In een straal van 150 meter rond ons kerkgebouw zijn vijftien nieuwe eengezinswoningen en twintig appartementen voor vijftigplussers opgeleverd. Dit moment hebben we benut om de buurt (155 adressen) uit te nodigen voor een buurtfeest. In een ongedwongen sfeer konden we de omwonenden laten kennismaken met de activiteiten die we voor de buurt doen: de koffieochtend, de ontmoetingsmaaltijden, de Alphacursus. Maar ook voor een goed gesprek of luisterend oor kunnen ze bij ons en onze predikant terecht."

Kerk in de buurt

Marcus presenteert Jezus dus als de nieuwe Adam. Net als de eerste Adam werd ook deze nieuwe Adam verzocht, maar deze hield stand en net als bij de oude Adam komen ook hier de dieren langs. Als Jezus de nieuwe Adam is, vormen zijn volgelingen de nieuwe mensheid. Daarom is het als nieuwe mensheid belangrijk om de opdracht aan de eerste Adam ook serieus te nemen: bewaren en bewaken, als regent en beelddrager van de Schepper heersen over de aarde. Het evangelie volgens Marcus sluit in hoofdstuk 16:15 dan ook af met de woorden: “Trek heel de wereld rond en maak aan ieder schepsel het goede nieuws bekend”.

Het is voldoende als wij onze verantwoordelijkheid nemen voor ons plekje

Ons plekje

Met dit verhaal in het achterhoofd wordt een zin uit mijn beroepingsbrief interessant. Toen de NGK Oegstgeest en omstreken mij beriep, schreef ze namelijk over zichzelf: “We verlangen Gods liefde zichtbaar te maken in de wereld”. Dat sluit naadloos aan bij wat hierboven staat (en ik had hun dat niet ingefluisterd). Tegelijkertijd dacht ik toen ik dat zinnetje las: de hele wereld, dat is wel erg ambitieus, dat is een verantwoordelijkheid die we niet kunnen dragen. Maar de NGK Oegstgeest e.o. hoeft ook niet voor *heel* de wereld Gods liefde zichtbaar te maken. Het is voldoende als wij onze verantwoordelijkheid nemen voor ons plekje. Andere kerken kunnen hun verantwoordelijkheid elders nemen. Gods nieuwe mensheid is immers bijna overal te vinden. Oegstgeest en omstreken, dat is voldoende. Dát is de plek waar wij verantwoordelijk voor zijn.

Gemeenteleden van GKv de Stadshartkerk in Amstelveen doen verschillende activiteiten, waaronder onkruid wieden

Kerk in de buurt

Gemeenteleden van de NGK Amersfoort-Noord serveren een zelfgemaakte lunch aan dementerende ouderen

De apostel Paulus sluit hierbij aan, wanneer hij de heiligen in een plaats de *ekklesia* noemt (bijvoorbeeld in 1 Kor. 1:1, 2 Kor. 1:1, Gal. 1:1). De *ekklesia* was in de Griekse oudheid de vergadering van vrije burgers van een stad, die politieke en juridische besluiten kon nemen. In hoeverre in de tijd van Paulus een *ekklesia* nog functioneerde, is de vraag, maar de politieke lading had het woord nog wel. Het is dit woord – en bijvoorbeeld niet het woord synagoge – dat Paulus en anderen kiezen voor de gemeente van Christus. Dus ook bij Paulus vinden we een verbinding van kerk en plaats. Als een plaatselijke kerk een deel van de nieuwe mensheid vertegenwoordigt, is dus de vraag: voor welk deel van de aarde is deze plaatselijke gemeente geroepen?

Welke wijk, welk dorp vertegenwoordigen wij bij God?

Vragen

Voor welk deel van deze stad, van deze streek, zijn wij geroepen? En andersom: welke wijk, welk dorp vertegenwoordigen wij bij God? En wat staat ons vervolgens te doen? Deze vragen kunnen leiden tot een meer integrale visie op de missie van de kerk. Maar, wat vrij naar de titel van een boek van Stefan Paas, het lukt ons beter om vreemdelingen te zijn dan priesters. Nog even terug naar mijn biografie. Zelfs de volgorde waarin ik de plaatsnamen noemde, was belangrijk: Almkerk-Werkendam, eerst kerkhistorie en daarna Sleeuwijk, plaats van samenkomst. Maar eigenlijk was de keuze voor die plaats willekeurig. Die had in ieder geval niets te maken met de vraag: voor welk deel van de aarde zijn wij geroepen? We konden die vraag niet beantwoorden. Welk dorp zouden we moeten kiezen? Sleeuwijk? Maar daar woonden nauwelijks leden. Een ander dorp? Dan zouden we andere kerkleden voor hun gevoel passeren. Moesten we ons richten op alle dorpen? Dat zouden we nooit kunnen. Bovendien, waarin waren wij anders dan alle andere kerken? Misschien samenwerken met anderen? Maar met wie dan? Ik denk dat dit soort overwegingen voor veel kerken geldt.

Ruimtestation

Veel kerken lijken op een ruimtestation dat om de aarde draait. Vanuit de patrijspoorten zien de bewoners de aarde als een mooie en indrukwekkende bol onder hen ronddraaien, maar er is hoogstens radiografisch contact. Ze zweven rond boven de dampkring van de aarde. Er is wellicht een gaan en komen van astronauten, maar het

schip en haar tijdelijke bewoners zijn niet verbonden met de aarde. Ze zouden wellicht graag die verbinding maken, maar ze weten niet hoe.

.....
Veel kerken lijken op een ruimtestation dat om de aarde draait

Naar aanleiding van een lintjesregen mopperde een burgemeester: "Waar blijven de kerken?" Als hij goed had opgelet tijdens zijn eigen toespraak, had hij kunnen ontdekken dat het merendeel van de gelauwerden lid van een kerk was. Dus je zou hem onoplettendheid kunnen verwijten: de kerken waren er al. Maar eigenlijk had hij gelijk: hij kende wel astronauten, maar het ruimteschip zelf was buiten beeld. Wanneer de kerk alleen als ruimteschip fungeert, een plaats van aanbidding en toerusting, is de waarde ervan overigens niet alleen onduidelijk voor anderen, maar ook voor kerkleden zelf. Want wat als een ander ruimteschip een betere sfeer heeft, technisch geavanceerder is, meer aanspreekt, meer jongeren heeft of beter toerust? Dan lanceer je jezelf toch één keer per week daar-naartoe?

Wellicht voelt de vergelijking met het ruimtestation wat overdreven. Maar wanneer bij kerken het contact met hun omgeving ontbreekt, functioneert de gemeenschap niet meer als middel van Gods missie. De omgeving komt hoogstens in aanraking met individuen, maar niet meer met de christelijke gemeenschap zelf! Wanneer kerken niet functioneren binnen de grotere gemeenschap van

Geef het bloemetje van de week niet langer alleen aan gemeenteleden, maar breng het naar 'mensen van buiten'

een dorp, wijk of groep, wordt evangelisatie iets kunstmatigs. Een gast meenemen naar een kerkdienst wordt zoiets als 'Beam me up, Scotty, I've got an alien lifeform with me'. Discipelschap vindt zo niet meer plaats in het dagelijks leven van de grotere gemeenschap van kerk en samenleving, maar alleen nog in het luchtledige van het ruimtestation. En hoewel ons ruimteschip een band met de aarde heeft, kan die band ook zo los worden, dat het wel en wee en de toekomst van de aarde zelf minder belangrijk worden. Wie weet wat er in de ruimte nog meer aan bewoonbare planeten te vinden is? En zo raakt ook de grote opdracht in Marcus uit het zicht, waar aandacht is voor het verhaal van schepping en herschepping.

Verlegen

Ik voel me er verlegen mee. Ik ben op dit moment predikant van de NGK Oegstgeest en omstreken. De geografische spreiding van onze leden is kleiner dan die van de gemeente van Almkerk-Werkendam toen ik daar lid was. Maar de spreiding is nog steeds behoorlijk. We zijn meer bijtank- en toerustingsstation dan kerk in de wijk of kerk voor de stad. Ik voel me er verlegen mee en ik ben niet de enige. Hoe verder? Natuurlijk kan ik wijzen op vele nieuwe initiatieven, zoals het voorbeeld waarmee ik begon. Vrijwel alle nieuwe kerkplantingen hebben sterke wortels in een wijk of gemeenschap. Je kunt daar inspiratie opdoen. Je kunt het groot aanpakken: Nederland Zoekt helpt bestaande kerken zich meer te richten op discipelschap en met een klein beetje extra aandacht worden ze dan ook meer wijkgericht. Je kunt ook klein beginnen: neem de plaatselijke krant mee op de kansel. Bid elke zondag voor onderwerpen die spelen in je woonplaats of wijk en geef het bloemetje van de week niet langer alleen aan gemeenteleden, maar breng het naar 'mensen van buiten'. Doe van alles, maar let daarbij op één ding: ga niet je visie van kerk-zijn aanpassen aan hoe de kerk nu is. Integendeel, voed je verlegenheid en ongemak, want de ware kerk is een plaatselijke kerk!

.....
Beam me up, Scotty, I've got an alien lifeform with me

.....
De ware kerk is een plaatselijke kerk!

Pieter Kleingeld is predikant van de NGK Oegstgeest. Dit artikel is gebaseerd op een eerdere bijdrage van hem over dit onderwerp in Onderweg.

Verder lezen

God in de stad – Missionair leven in een stedelijke omgeving van Gea Gort

Kerk in de buurt van René van Loon

Vreemdelingen en priesters – Christelijke missie in een postchristelijke omgeving van Stefan Paas

Zie de kansen overal om je heen

Vanuit Gods missie volledig verbonden met mensen dichtbij

Wat is Gods doel met de kerk? Wat wil God doen met jouw gemeente in haar omgeving? Het antwoord op die vragen bepaalt in belangrijke mate de uitstraling en relevantie van jullie als kerk van Jezus Christus in de buurt. De kerk is geroepen het evangelie te delen in woorden en daden. Zo zullen de mensen in onze omgeving mogelijk iets opmerken van de liefde van Christus. Een liefde die met daden wordt betoond. Daarom staan evangelie, sociale betrokkenheid en kerk en buurt niet los van elkaar. Dat is wat 'integral mission' beschrijft. Het is een manier van geloven, leven en kerk-zijn. *A way of life*, 24 uur per dag, zeven dagen in de week. Als het kwartje valt, zie je de kleine en grote kansen overal om je heen.

André Jansen

Laat ik dat met een eenvoudig voorbeeld illustreren. Acht dominees vergaderden in het restaurant van Hart van Vathorst over de vraag hoe je als kerk via integral mission dicht bij mensen kunt zijn. Een jonge dame met het syndroom van Down bediende ons. Ze was vriendelijk, gastvrij en eenvoudig; geconcentreerd, niet geïntimideerd door de dominees.

Uit de groep vroeg iemand zich af: "Wat moet ik me nu praktisch voorstellen bij integral mission?" We wezen elkaar erop dat je het overal om je heen ziet als je er oog voor krijgt. Onze serveerster was zelf een prachtig voorbeeld van wat integral mission kan zijn. Zo voorzag ze ons bijvoorbeeld van 'vrede'. In de Bijbel is vrede meer dan de afwezigheid van oorlog of ruzie. God zelf is vrede en Hij laat mensen tot bloei komen in liefdevolle relaties met elkaar en met hun omgeving. In onze serveerster gaf God ons hier een voorbeeld van. Ze straalde vrede, rust en liefde uit en leek gelukkig in wat ze deed. Ze kan die vrede en bloei ervaren door de samenwerking van enkele zorginstellingen en een kerk onder één dak. En op haar beurt krijgt zij de kans om als serveerster haar gasten een vorm van vrede te laten ervaren en beleven. Daarmee is de cirkel rond.

Het is een voorbeeld van kerk-dicht-bij-de-mensen, waar mensen Gods woorden handen en voeten geven. Samen zetten deze kerk en organisaties zich ervoor in om dicht bij de mensen te zijn en hen met woord en daad te dienen. We ervoeren een stuk wederkerigheid. Zo gebruikte God deze jongedame om ons te leren wat integral mission is.

Een serveerster met Down leerde acht dominees wat integral mission is

Het begint bij God

Om als kerk dicht bij de buurt te zijn, is het nodig dat we die roeping vanuit Gods missie begrijpen. Waar is God mee bezig en hoe wil Hij ons hierbij inschakelen? Wat is Gods doel met onze kerk in onze omgeving? Hoe sluiten we vervolgens hierop aan met wat we doen?

Het begint dus bij God. Hij is bezig om alle relaties die door de zonde zijn aangetast, te herstellen. De Bijbel vertelt hierover en laat zien hoe God dat doet in en door mensen heen. We noemen dit de *missio Dei* – een oude Latijnse uitdrukking voor Gods missie. God zet de eerste stap en stuurt ons vervolgens zijn wereld in om een bron van licht en barmhartigheid te zijn in de samenleving. Dit perspectief helpt de kerk om haar identiteit, focus en taak naar binnen en naar buiten beter te begrijpen. Het leidt ook tot een meer doelgerichte planning en inzet van mensen en middelen. Ook enthousiasmeert het wanneer je zo bewust en gericht bezig bent. Je weet als kerk waarom je doet wat je doet.

In het principe van *missio Dei* zijn we geestelijke en praktische instrumenten van God in de volle breedte van het leven. Dat gaat over onderwerpen als bekering, het koninkrijk van God, maar ook over economie, sociaal-maatschappelijke kwesties, leiderschap, politiek en omgaan met het milieu. Kwesties die mensen dagelijks bezighouden.

Daar als kerk op aansluiten, vraagt dat we in verbinding blijven met God en biddend luisteren naar wat Hij in zijn Woord zegt. Het betekent dat we ons steeds weer afvragen: waarom? Wat zijn de bron en het doel van wat we doen? Zo dicht bij mensen zijn, is ook meer dan activiteiten plannen. Het vraagt een voortdurende geestelijke bezinning op de waarom-vraag. Betrek in die bezinning de prediking, de gebedskringen en de bijbelstudiegroepen. De hele gemeente is namelijk in haar aard en roeping gezonden en dus missionair. Zo vanuit Gods bedoeling denken, heeft grote gevolgen voor de praktijk.

Wat is Gods doel met onze kerk in onze omgeving?

Een christen is altijd op missie

Een praatje in de garage

Karel heeft een goedlopend garagebedrijf. Hij gelooft in Jezus Christus als zijn Here en Verlosser. Hij praat graag met klanten, ook over Jezus. In zijn garage is een ruimte voor klanten om even tot rust te komen en een praatje te maken. Hij vraagt vooral: "Hoe gaat het (echt) met je?" De klanten waarderen dit en praten steeds vaker met Karel over hun leven, zorgen en relaties.

Ga integraal te werk

Integral mission is het spreken en uitleven van het geloof in Jezus Christus in elk aspect van het leven. Als je in een Spaanssprekend Zuid-Amerikaans land in een winkel een 'pan integral' vraagt, krijg je een volkorenbrood. Een brood vol met het hele koren. Dit illus-

treert wat we bedoelen met integral mission. Een christen is altijd op missie, want God betreft je als instrument bij zijn missie met de wereld. De aard daarvan is integraal, gericht dus op de hele mens en het hele leven. Daarin is alles met elkaar verbonden. In de Bijbel zijn woord en daad een geheel; zij kunnen niet zonder elkaar. De een bevestigt de ander. God is liefde, verkondigt liefde en geeft liefde. Daarom hebben we lief met ons hart, met ons verstand (hoofd), met onze woorden (mond). En we maken het praktisch met onze daden (handen). Het een verweeft zich met het ander. Onze woorden en daden bevestigen dat het evangelie waar is.

Integral mission is daarom geen project. Het is niet iets wat we erbij gaan doen. Het is een bijbelse manier van geloven, leven, werken en kerk-zijn; dicht bij mensen in de buurt. Dat vraagt ook dat we weten *wie* de mensen dichtbij zijn en *wat* er bij hen speelt.

Umoja

Umoja helpt kerken met beide benen in de buurt te staan. Het programma biedt handvatten om zich te verbinden aan het dagelijks leven van mensen. De GKv, NGK en CGK zijn actief betrokken bij Umoja, een initiatief van Tear en Present. Kijk voor meer informatie op www.umojanederland.nl.

Wie zijn de mensen dichtbij?

De gouden regel is: ken de buurt voordat je aan de slag gaat. Wat je gaat doen in de buurt wordt mede bepaald door de vraag wie de mensen zijn en wat hun noden zijn. Breng daarom je buurt in beeld en zie dat als een momentopname van hoe de buurt er nu uitziet. Voor welke missionair-diaconale aspecten liggen er mogelijkheden? Vraag aan God: wat moeten we zien? Ga creatief te werk om informatie te verzamelen. Gebruik literatuur, internet en contacten met de buurt. Denk aan de aanwezige culturen en religies, sociaaleconomische situaties en vrijetijdsbestedingen, leeftijdsopbouw en gezinssamenstellingen. Hoe denken de mensen over het christelijk geloof? Wat zijn de politieke overtuigingen? Waar ontmoeten mensen elkaar? Er zijn meerdere manieren om hierachter te komen. Luister naar de buurt tijdens gesprekken, contacten en ontmoetingen. Woon vergaderingen in de wijk bij en volg lokale (sociale) media. In het volgende artikel wordt dit stap voor stap uitgewerkt.

Heb je helder wat de behoeften en noden van de buurt zijn? Dan begint het ermee dat je gaat houden van de wijk en bewogen bent met de mensen die er wonen. In de relaties die ontstaan, heb je vervolgens de mogelijkheid om missionair-diaconaal dienstbaar te zijn in je buurt. Doe dit in lijn met Gods missie en jouw roeping.

Ken de buurt voordat je aan de slag gaat

Ga houden van je wijk en de mensen die er wonen

Fastfood en aanwezig zijn

David is docent en gaat regelmatig naar een fastfoodrestaurant. Hij drinkt daar koffie, kijkt huiswerk na, surft wat op internet. Hij praat met andere klanten die hem steeds meer toevertrouwen over hun leven. David is gewoon aanwezig. Hij kan dit en vindt het fijn.

Hoe ga je het doen?

Hoe vul je dit praktisch in? Wat heb je daarvoor nodig? Wanneer je de buurt in kaart hebt gebracht, ontdek je makkelijker hoe je iets moet benaderen. Ik geef een paar suggesties. Verbind de erediensten met (de behoeften van) de buurt. Bid voor de buurt en haar mensen, voor praktische situaties en noden. Laat het hen weten dat de kerk voor hen bidt. Deel kleine en grote verhalen in de erediensten over wat God in en door ons heen doet. Verhalen inspireren en helpen. Pas de preek toe op situaties die in de buurt spelen.

Maar trek het breder dan de erediensten. Geloven doe je 24 uur per dag en zeven dagen in de week. Er zijn overal mogelijkheden. Denk aan spontane acties zoals boodschappen doen voor iemand met een lichamelijke beperking, spelletjes met kinderen in het park, buurtgenoten uitnodigen voor een gezellige maaltijd, mensen vriendelijk begroeten, rommel op straat opruimen, een straatbarbecue houden. Kijk ook wat je structureel kunt

Deze jongeren sporten onder de naam Sunrise met kinderen en jongeren in de Zwolse wijken Stadshagen en Westenholte; hun passie: sporten, mensen en Jezus!

Doe dit met je hart, verstand, woorden en daden

Kerk in de buurt

opzetten. Stel een ruimte beschikbaar waar voedselpakketten en kleding uitgedeeld worden, waar kinderen huiswerkbegeleiding en migranten taallessen kunnen krijgen. Waar mensen met rekeningen en hun belastingaangifte worden geholpen. Zorg dan dat er ook pastoraal werkers aanwezig zijn voor gesprekken. Laat het 'hoe' in lijn blijven met Gods missie. De gemeente is meer dan een sociale hulpverleningsinstantie, ze is instrument van Gods nieuwe leven en wereld. We verkondigen deze hoop met onze woorden en daden.

Manier van leven

Leef integraal vanuit en met God en zijn missie. Doe dit met je hart, verstand, woorden en daden. Richt je op de mensen dichtbij. Het is een manier van leven en kerk-zijn. Het zit hem aan de ene kant in de alledaagse kleine dingen die in het gewone leven plaatsvinden. Tegelijkertijd is er ruimte en noodzaak voor grotere en meer structurele plannen. Het heerlijke van de *missio Dei* is dat God de leiding heeft. Hij maakt zijn Woord waar. We zijn integrale instrumenten. Het is geweldig wanneer je jezelf en elkaar gaat trainen om naar de mensen dichtbij door Gods missiebril te kijken. Het schept vertrouwen in God en verwachting van Hem: waar is Hij in jouw omgeving mee bezig? Wat laat God jou zien? Welke kansen biedt Hij jou? Welke bouwstenen wil Hij hier inzetten? Integral mission is diep, spannend en toch eenvoudig. De serveer-

Kerk in de buurt

Kerk als inloophuis

De kerk aan de rand van het dorp staat tegenover een wooncentrum voor mensen met psychische problemen. Door bezuinigingen is daar geen ruimte beschikbaar voor gesprekken met het personeel. De kerk stelt het kerkgebouw door de week gratis beschikbaar. Leden uit de gemeente komen langs voor een praatje. Dit groeit uit tot een soort inloophuis. Mensen krijgen hulp bij financiële vragen en het doen van belastingaangifte. Een winkel met gratis kleding, een voedselbank en een bibliotheekje met multimedia worden opgezet. Pastoraal werkers van de kerk zijn regelmatig aanwezig. Bij de gezamenlijke maaltijden leest iemand een stukje uit de Bijbel en doet een gebed.

ster met Down en de vergaderende dominees is hier een inspirerend voorbeeld van (zie ook de kaders). Leef volledig verbonden met de mensen dichtbij, vanuit Gods missie.

Dr. André Jansen is predikant van de CGKV Woerden en auteur van Heart, hands & voices – God's mission; integrating Word and deeds (Buijten en Schipperheijn, 2017).

Buurttrajecten van Present Zwolle

Jongeren van GKV De Fontein in Zwolle zijn in kleine groepjes op bezoek gegaan bij elf ouderen in hun eigen wijk. Sommige jongeren gingen een spelletje doen, anderen versierden cupcakes en de rest kletste gezellig. Het waren geslaagde avonden. De jongeren waren na afloop van de bezoeken positief: ze hadden eigenlijk niet het idee dat ze iets speciaals deden. Voor de ouderen was het wel bijzonder: zij kunnen niet zo eenvoudig allerlei dingen ondernemen, en jonge mensen ontvangen ze niet zo vaak. Dit *Buurten bij Ouderen* is een initiatief van Stichting Present Zwolle.

© Luc Ganzeveld

Buurten bij Ouderen: samen rummikub spelen

Present Zwolle organiseert vier trajecten voor groepen en individuen die iets willen betekenen voor mensen in hun buurt. Naast *Buurten bij Ouderen* zijn dat *Buurten met Boodschappen*, *Buurten met Feestjes* en *Buurten bij een Zorginstelling*. Het doel van de trajecten is langer betrokken zijn bij mensen die te maken hebben met armoede, een slechte gezondheid of sociaal isolement. Present heeft hiervoor contact met maatschappelijke organisaties.

Bij *Buurten met Boodschappen* ondersteun je, alleen of als groep, een gezin of alleenstaande met pakketten levensmiddelen (op maat). Het maandelijks brengen van het pakket kan uitgroeien tot waardevolle momenten van ontmoeting en meer.

Voor *Buurten met Feestjes* breng je, een keer of vaker, een feestpakket naar een gezin of alleenstaande voor wie feestvieren – gelet op de financiën of andere omstandigheden – niet vanzelfsprekend is.

Buurten bij een Zorginstelling richt zich op mensen die verblijven in een instelling (zoals ouderen, jongeren, mensen met een beperking). Hierbij kun je denken aan samen wandelen, spelletjes doen, tuinieren en andere klussen met of voor bewoners.

Meer informatie: www.presentzwolle.nl.

Preek zonder God

Vorige week mocht ik een huwelijksdienst leiden. Dat doe ik wel vaker, maar deze dienst was anders. Omdat de bruidegom atheïst is, werd mij vriendelijk verzocht Gods naam niet te noemen. Mijn eerste reactie was om de dienst door iemand anders te laten doen. Het is immers de essentie van mijn werk om over God te praten? Maar na aandringen van het bruidspaar stemde ik uiteindelijk toch in.

Almatine
Leene

God is liefde

De voorbereiding viel tegen. Ik was gefrustreerd, want wat moest ik zeggen als het niet over God mocht gaan? Het bruidspaar stelde voor om uit 1 Korintiërs 13:1-7 te preken. In die verzen wordt Gods naam inderdaad niet genoemd, dus dat maakte het iets makkelijker. En de liefde die centraal staat in dat gedeelte, gaf genoeg stof om over te preken. God is immers liefde. Op die manier lukte het toch om God centraal te zetten, al nam ik zijn naam niet in de mond. Na de dienst had ik dan ook niet het gevoel God verloochend te hebben. Er viel zelfs een beetje een last van mij af: Gods bestaan of aanwezigheid is ook gegarandeerd zonder het noemen van zijn naam. Dat klinkt misschien logisch, maar de praktijk is toch vaak anders. Zo hoorde ik laatst nog iemand in elke zin van zijn gebed de naam Jezus gebruiken. Alsof Jezus dan beter zou luisteren en het gebed geloviger klinkt. Alsof wij God in leven moeten houden door middel van het noemen van zijn naam.

Voorzichtig in ons spreken

Joden spreken Gods naam nooit uit en in het bijbelboek Ester komt God niet eens ter sprake. Misschien spreken wij als gereformeerden te makkelijk Gods naam uit en gebruiken we Jezus te pas en te onpas. Ik kan mij dan ook best voorstellen dat mensen het wat ongeloofwaardig vinden. Juist als zij teleurgesteld zijn in christenen of in God, om welke reden dan ook, is het misschien beter om voorzichtiger te zijn in ons spreken. En dan kan het zelfs zo zijn dat het niet noemen van Gods naam de boodschap beter laat overkomen.

Dr. Almatine Leene is predikant in de NG-kerk in Stellenbosch-Wes (Zuid-Afrika) en docent dogmatiek aan hogeschool Viaa in Zwolle.

De kerk als goede buur

Stap voor stap je buurt beter leren kennen

Er zijn voor je stad, dorp of buurt heeft tot gevolg dat je burens blij zijn dat je er bent. Omdat ze het gevoel hebben dat je hen helpt, ook als ze geen christen zijn. Wie kerk in de buurt wil zijn, moet dus weten wat er gebeurt in de omgeving. Zorg er daarom voor dat je weet welke vragen mensen hebben; waar lopen ze tegenaan of waar hebben ze last van. Pas dan kun je kijken waar jullie, met de mogelijkheden van jouw gemeente, het beste aan kunnen bijdragen en op welke manier. In dit artikel vertellen we hoe je kunt ontdekken wat er speelt in jouw buurt.

Het verkennen van je buurt heeft een aantal directe voordelen. Het geeft zicht op wat er *speelt* in de buurt. We weten vaak niet wat zich achter de voordeuren afspeelt. Niet voor niets hebben we het over verborgen armoede. Buurtonderzoek kan je ogen openen voor de echte vragen en behoeften in jouw buurt. Pas dan kun je echt van betekenis zijn. Welke hulp nodig is, hangt namelijk sterk af van de buurt zelf. Wat nodig is, kan per straat en buurt sterk verschillen. Wanneer je nood en problemen goed in kaart brengt, wordt het mogelijk juist die mensen te helpen die er niet zelf om (durven) vragen. Dat voorkomt dat je alleen mensen helpt die al in beeld zijn of zich laten horen. Het in kaart brengen van je buurt stimuleert je om in actie te komen. Hoe concreter de nood, hoe gemakkelijker mensen in actie komen. Een extra effect is dat het je als kerk allerlei contacten oplevert. Contact met wijkteam of -agent en met buurtbewoners maakt je tot echte burens. Je leert mensen kennen van hart tot hart, je hoort verhalen en ziet mensen die God schiep en liefheeft. En juist daar ligt een *wezenlijke* kracht van de kerk: het (door)geven van persoonlijke betrokkenheid en aandacht.

Vier stappen

Je buurt verkennen gaat zo: (1) in kaart brengen welke vragen mensen in je buurt hebben en waar zij tegenaan lopen. Dan ontdek je ook (2) welke mogelijkheden mensen zelf al hebben. Zo voorkom je een dubbel aanbod, omdat in wijken vaak al veel gebeurt wat je nog niet wist. Pas dan (3) ga je uitzoeken wat er mist of beter kan. Als laatste (4) breng je in kaart wat je als gemeentelid, kring, wijk of kerkgemeenschap aan mogelijkheden hebt en hoe je je steentje kunt bijdragen. Deze vier stappen werken we hieronder verder uit.

Peter
Wierenga
en Derk Jan
Poel

**We weten vaak niet
wat zich achter de
voordeuren afspeelt**

Het Diaconaal Steunpunt en Missionair Werk van de NGK hebben samen materiaal ontwikkeld dat je stap voor stap helpt bij het verkennen van jouw buurt. In *Open blik* worden de stappen geïllustreerd met concrete voorbeelden. Meer informatie is te vinden op zowel www.diaconaalsteunpunt.nl/openblik als www.missionairsteunpunt.nl/openblik.

de directe omgeving van hun kerkgebouw, maar er zijn ook andere mogelijkheden. Soms is dat namelijk niet een buurt waar veel mensen wonen of waar veel nood is. Realiseer je dat het kan betekenen dat je van gemeenteleden vraagt dat ze zich inzetten voor een buurt waar ze niet zelf wonen. Bij een streekgemeente is dat heel duidelijk zo. We kennen veel praktijkvoorbeelden die laten zien dat dit kan. Het vraagt wel voldoende gemeenteleden die hiervoor gemotiveerd zijn. Een alternatief is dat je je niet richt op een specifieke buurt, maar op specifieke groepen mensen uit het netwerk van gemeenteleden. Dat kunnen familieleden, burens, collega's, vrienden zijn. Dit artikel richt zich vooral op gebieden en minder op netwerken.

Onderzoek online

Je hebt nu bepaald waar je als kerk betrokken wilt zijn. Online kun je al een schat aan gegevens vinden over dat gebied. Internet is een bron van cijfers over bijvoorbeeld inkomen, werkloosheid, huizenprijzen, echtscheidingen, afkomst, leeftijdsopbouw en criminaliteit. Veel burgerlijke gemeenten hebben afdelingen die deze gegevens verzamelen en vaak presenteren ze deze op hun website. Je kunt de gemeente ook vragen of ze gegevens hebben die (nog) niet gepubliceerd zijn. Er zijn meer bronnen waar je veel waardevolle

informatie kunt vinden, bijvoorbeeld het CBS en SCP, Funda, lokale kranten en wijkwebsites. Deze gegevens helpen je om een duidelijker beeld van je buurt te krijgen.

Kijk zowel naar mogelijke *groepen* kwetsbare mensen (ouderen, eenoudergezinnen, vluchtelingen) als naar concrete noden (armoede, eenzaamheid, gezinsproblemen). Onderzoek ook meteen wat er is aan bestaand hulpaanbod. Kijk daarvoor bijvoorbeeld

in de gemeentegids of op de website van je gemeente onder het kopje 'zorg en welzijn'. In *Open blik* vind je een uitgebreide lijst met mogelijke doelgroepen, concrete noden en mogelijke zorg- en welzijnsinstellingen.

Stap 1: verken je buurt

Het verkennen van je buurt kent vier fasen. Eerst bepaal je wat je buurt is. Vervolgens verken je je buurt via internet. Daarna ga je zelf door je buurt en noteer je wat je zoal ziet en hoort. Als laatste leg je dat alles vast als basis voor de volgende stap.

Bepaal je buurt

Als je kerk voor de buurt wilt zijn, bepaal je eerst op welk stuk van je dorp of stad je je wilt richten. Door je te beperken tot één gebied kun je werkelijk een band opbouwen met mensen. Sommige kerken kiezen voor

Wat zie en hoor je?

Wat je online hebt gevonden, vul je aan met wat je zelf ziet en hoort als je door de wijk wandelt. Wat valt je op? Wat voor auto's staan er in de wijk? Wat voor kleding dragen mensen? Welk beeld krijg je als je let op de huizen en tuinen? Zie je veel mensen buiten of juist niet? Maak foto's van de dingen die je opvallen, zowel positief als negatief. Heb je een hond? Laat die dan uit in deze buurt en knoop eens een praatje aan met buurtbewoners. Loop daarnaast ook eens biddend door de wijk en kijk met geestelijke ogen. Vraag God of Hij je gevoelig wil maken voor de nood achter de voordeuren.

Leg vast wat je hebt ontdekt

Organiseer je bevindingen. Begin met het opsommen van welke groepen kwetsbare mensen je hebt gevonden. Daarnaast maak je een overzicht van de soorten problemen die je tot nu toe hebt ontdekt. Voor een deel kunnen deze twee elkaar overlappen, maar door beide systematisch in kaart te brengen, zul je ontdekken dat ze elkaar aanvullen en een completer beeld geven. Maak vervolgens een overzicht van de mogelijkheden en initiatieven voor hulp en zorg die je hebt waargenomen. Geef waar mogelijk aan hoe effectief deze zijn. Leg ten slotte alles naast elkaar om te ontdekken of er behoeften zijn waaraan nog niet tegemoet wordt gekomen. Noteer om welke groepen mensen en welke concrete behoeften het gaat.

Stap 2: in gesprek met je buurt

Je bent aan het onderzoeken hoe je als kerk de buurt van dienst kunt zijn. In gesprekken met mensen verdiep je wat je tot nu toe hebt gevonden. Leg de coördinatie en aansturing van deze stap bij de diaconie of bij een werkgroep. Zie het als een mooie kans om gemeenteleden in te schakelen en zo de betrokkenheid op de buurt direct al te vergroten.

Bepaal met wie je spreekt

Je kiest een aantal mensen uit op basis van je bevindingen uit de eerste stap. Denk zowel aan buurtbewoners als aan sleutelfiguren, zoals de wijkagent, het wijkteam, buurt- en straatwerkers, plaatselijke politici of bestuursleden van buurtverenigingen en bewonersorganisaties. Je kunt ook wijkavonden en meetings in je buurt bijwonen.

Houd interviews en gesprekken

De genoemde sleutelfiguren geven je snel een beeld van wat zij zien van de wijk. Ze weten hoe de buurt is opgebouwd, wat goed gaat en wat beter kan. Vraag hen naar knelpunten en uitdagingen. Daarnaast is het interessant om te vragen hoe ze de rol van de kerk ervaren en op welke manier een kerk, naar hun mening, meer zou kunnen betekenen voor de buurt. Uiteraard is het goed om ook bewoners zelf te horen. Dat maakt je onderzoek persoonlijk. Buurtbewoners kunnen aangeven wat beter zou kunnen en hoe ze het bestaande hulpaanbod waarderen. Je kunt vragen welke uitdagingen zij zelf zien in hun buurt. Verder kun je aan hen vragen hoe ze

.....
**Loop ook eens
biddend door de
wijk en kijk met
geestelijke ogen**

.....
**Informatie helpt
om een duidelijker
beeld van je buurt te
krijgen**

*Je kunt ook
wijkavonden
en meetings
in je buurt
bijwonen*

op dit moment tegen jullie kerk aankijken en wat ze eventueel van jullie verwachten. In *Open blik* vind je een overzicht van mogelijke sleutelfiguren en voorbeeldvragen die je op weg helpen in deze gesprekken.

Hoe ervaren mensen de rol van de kerk?

Breng je wijk in kaart

Maak de verzamelde informatie over je buurt concreet zichtbaar met een tekening van je wijk. Plak bijvoorbeeld een aantal grote vellen papier aan elkaar en maak een schets van je buurt door de belangrijkste straten, gebouwen en andere markante punten te tekenen. Plak ook relevante foto's op de kaart. En met gekleurde post-its maak je zichtbaar welke *groepen* mensen en noden je hebt ontdekt en op welke locaties deze noden spelen. Met andere post-its geef je het hulpaanbod in de buurt aan en met weer een andere kleur laat je zien welke mogelijkheden voor jouw kerk in de gesprekken zijn genoemd.

Wat zie je niet?

Na het maken van deze buurtschets, kun je nog een stapje dieper gaan door je onderzoek om te draaien: wat zie je *niet*? Welke gaten constateer je in het hulpaanbod? Welke problemen worden misschien onvoldoende opgepakt? Wat weet je niet? Zijn er nog vervolgesprekken nodig? Bepaal daarna waar de grootste problemen zijn en waar de kleinere. Breng in beeld hoeveel mensen er last van hebben. Niet alle nood is even heftig en niet elk probleem komt bij evenveel mensen voor. Ook is niet elk probleem geschikt voor jouw kerk om in te ondersteunen.

Maak op basis van dit alles een lijstje met prioriteiten. Zorg dat dit geen abstracte rijtjes getallen zijn, maar realiseer je dat het gaat over *mensen* zoals jij en ik. Stel jezelf steeds de vraag: wie zijn deze mensen? Zijn het ouderen in een verzorgingshuis? Zijn het kinderen die

opgroeien in eenoudergezinnen? Zijn het misschien bewoners uit die ene specifieke flat? Geef al deze mensen een gezicht door typerende foto's en probeer te beschrijven wat je van deze (groep) mensen weet. Denk ten slotte na over mogelijke *oorzaken* van problemen. Een antwoord daarop geeft wellicht handvatten voor oplossen of een concreet aanbod.

Het is goed om je te realiseren dat je nooit alle informatie boven water zult krijgen. Dat is ook niet het doel. Voorkom dat je *blijft* onderzoeken om – als reden en excuus diep vanbinnen – niet echt in actie te hoeven komen. Soms zinkt de moed je in de schoenen. Wat zijn er veel mensen en veel problemen. Twee tips: zoek Gods hulp en houd het klein. Ga in gebed en vraag om leiding en moed van zijn Geest om vervolgstappen te kunnen zetten. Begin niet met het veranderen van je buurt, maar richt je op het leven van een paar mensen. Begin met een of twee straten! Wat je klein en bescheiden begint, kun je langer volhouden en op termijn wellicht uitbreiden.

Stap 3: in gesprek met je kerk

Nu je de buurt in kaart hebt gebracht, ga je in deze stap nadrukkelijk meer kerkleden erbij betrekken. Ook ga je kijken wat jullie als gemeente zelf in huis hebben en waar dat aansluit op wat je over je buurt gevonden hebt.

Betrek de gemeente erbij

Deel je resultaten met (geïnteresseerde) gemeenteleden. Laat vooral gemeenteleden die interviews hebben afgenomen, iets vertellen van wat ze hebben ervaren en wat hen heeft geraakt. Vertel welke groepen mensen je hebt ontdekt en welke zaken er spelen in de buurt. En benoem wat er al gebeurt (waar mogelijk door gemeenteleden die daarin zelf actief zijn) en welke gaten je ziet in het hulpaanbod. Je kunt ook een wijkagent of lid van een wijkteam uitno-

*In Westbroek
organiseert de
kerk praktische
hulp voor
mensen zonder
netwerk*

**Realiseer je dat het
gaat over mensen
zoals jij en ik**

Kerk in de buurt

digen om iets over hun werk en de wijk te vertellen. En gebruik die tekening en foto's uit de vorige stap! Zo krijg je een beeld van de buurt en de mensen die er wonen.

Bepaal wat je als kerk in huis hebt

Maar wat kan jullie gemeente nu concreet betekenen? Om die vraag te beantwoorden, is het nodig om ook de mogelijkheden van je eigen gemeente goed in beeld te krijgen. Wat heeft jullie gemeente in huis aan kennis en deskundigheid, mankracht en middelen? Dat kunnen heel specifieke gaven zijn, zoals huiswerkbegeleiding, taallessen of financiële deskundigheid. Vaker gaat het om heel gewone vaardigheden zoals schoonmaken, koffie schenken, aandacht geven of een boodschap doen met ouderen. En dus kan iedereen zijn steentje daaraan bijdragen.

Maak matches van buurt en kerk

Als je een goed beeld hebt van de mogelijkheden van jouw gemeente, stel je vervolgens de vraag: wat is de match tussen de buurt en ons? Welke concrete gaven, vaardigheden of andere middelen van onze kerk matchen met concrete problemen die we hebben gevonden? Koppel de gaven die je hebt gevonden aan het overzicht met kwets-

bare groepen en concrete noden uit de vorige stappen. Zo zie je sneller waar jouw gemeente een zinvolle rol kan spelen. De concrete matches bepalen de rangorde van de lijst met mogelijkheden. Brainstorm samen over de opties. Deel met elkaar de dromen en ideeën die opkomen vanuit de resultaten tot nu toe. Dit delen maakt vaak nieuwe energie los bij kerken en groepen. Opeens zie je voor je wat er mogelijk is

in een wijk. Die nieuwe energie is prachtig en goed bruikbaar voor mogelijke vervolgstappen. Het levert een lijst op van verschillende mogelijkheden waarmee je als kerk aan de slag kunt in de buurt.

Stap 4: aan de slag met de buurt

Deze stap blijkt in de praktijk vaak het lastigst. Je hebt diverse opties waaruit je kunt kiezen en gemeentelieden zijn meer of minder enthousiast voor verschillende daarvan. Er blijkt meer geld en menskracht nodig, zeker op de langere termijn. Dat vraagt om toewijding en trouw. Je krijgt niet alleen energie maar ook een soort podiumvrees als je ziet wat er mogelijk is en tegelijk beseft hoe ver je misschien uit je kerkelijke en persoonlijke comfortzone zult moeten komen. Hoe ga je hiermee om?

Maak een top drie van matches

Je kunt niet alle problemen oplossen en je kunt niet alles tegelijk. Het is daarom goed om keuzes te maken. Kies uit de lijst maximaal drie concrete matches en werk deze verder uit. Dat doe je in gesprek en gebed met elkaar.

Bepaal je mogelijkheden

Per optie maak je vervolgens een overzicht waarin je uitwerkt welke stappen er nodig zijn en welke inzet van mensen en middelen

Opeens zie je voor je wat mogelijk is in een wijk

Kerk in de buurt

Schematisch overzicht van de stappen uit Open blik

daarbij hoort. Kijk vervolgens wat mogelijk is. Denk daarbij na over de frequentie en de termijn en vraag jezelf af wat je aankunt, juist op de wat langere duur. Denk bijvoorbeeld eerst aan een proefperiode van een half jaar, gevolgd door een echt traject van twee of drie jaren. Die tijd is vaak nodig om contact te leggen, vertrouwen te krijgen en van betekenis te zijn. Het is niet erg om bescheiden te beginnen, als je maar begint. Veel mooie initiatieven zijn ooit klein gestart en hebben zich in de loop der jaren stap voor stap verder ontwikkeld.

Vraag waar nodig om ondersteuning

Vanuit onze steunpunten bieden we graag hulp aan kerken die voor langere tijd kerk-in-hun-buurt willen zijn. We kunnen zowel zelf als met hulp van ons netwerk advies, begeleiding of deskundigheid aandragen die je helpen om met meer zekerheid te durven zeggen: dit gaan we doen! Denk bijvoorbeeld aan een tweetal klankbordsessies. Of stuur ons je opties en plannen toe en vraag om feedback. Ook kunnen we mogelijk verwijzen naar vergelijkbare initiatieven. Ga daar dan eens kijken. En ten slotte kunnen we meedenken over de aanvraag van een (aanvullende) startsubsidie voor je mooie initiatief.

Afsluitende tips

Laat regelmatig zien aan je gemeente wat er vanuit jullie kerk gebeurt. Toon foto's en filmpjes tijdens een kerkdienst. Zorg voor gebedssteun voor de activiteiten. Je buurt wordt zo steeds meer onderdeel van je gemeentelieven. Organiseer eens een tijdcollecte. Daarbij vraag je gemeentelieden om een dag of dagdeel bij te dragen aan een van de activiteiten in de buurt. Dat is een mooie manier om kennis te maken met de verschillende activiteiten. Op www.diaconaalsteunpunt.nl/tijdcollecte vind je een draaiboek dat hiervoor is te gebruiken.

Organiseer eens een tijdcollecte

Peter Wierenga is missionair consulent voor de Nederlands Gereformeerde Kerken. Derk Jan Poel ondersteunt vanuit het Diaconaal Steunpunt kerken in de GKv en NGK op het terrein van diaconaat in kerk en samenleving.

Goed spul

Sinds een jaar biedt het Diaconaal Steunpunt 'Bloeiend diaconaat'. Deze cursus, gebaseerd op e-learning, helpt om van de bijbelse diaconale grondbeginselen te komen tot een plan. De reacties zijn positief, zo ook van de diaconie van de CGK Dordrecht-Zuid. De diaconen daar hebben samen de cursus gevolgd en volgens hen wordt de boodschap via de filmpjes krachtig onder woorden gebracht: "Het is goed spul". Deze diaconie koos ervoor de stof in kleine stukjes te knippen. Ieder bekeek de filmpjes thuis en bij de opening van de vergadering werd het gesprek gevoerd. Achteraf vinden ze dat een minder goede keuze, want zo houd je de doorgaande lijn moeilijker vast. Hun advies: "Gebruik drie hele avonden, dat is de cursus zeker waard". Kijk voor hun uitgebreide reactie op www.diaconaalsteunpunt.nl/is-goed-spul/.

Omkeercollecte

De omkeercollecte is een van de twintig inspirerende ideeën uit de brochure 'Dienen, delen en doen'. Bij de omkeercollecte haal je iets uit de collectezak in plaats van dat je er iets in doet. Zo word je je meer bewust van wat een collecte eigenlijk is en wat die van je vraagt: delen van wat jij hebt gekregen. Dat kan door het delen van je tijd, talenten en geld. De omkeercollecte helpt je daarbij concreet op weg. Op de website vind je een handleiding en een voorbeeld dat je in je eigen gemeente direct kunt gebruiken.

Diakenendag 16 maart 2019

In 2019 is de diakenendag op 16 maart in de Bethelkerk in Veenendaal. Ben je diaken of als gemeentelid diaconaal actief, dan ben je van harte welkom! Het belooft een inspirerende dag te worden met mooie ontmoetingen en boeiende, praktische workshops.

www.diaconaalsteunpunt.nl

Kerk voor de Schilderswijk

Leren van de Haagse Havenkerk

Stel je eens voor dat je een kerk voor de buurt wilt zijn en dat de Haagse Schilderswijk die buurt is. De Schilderswijk: een van de armste wijken van Nederland; negentig procent van de bewoners heeft een allochtone achtergrond. Het percentage werklozen is hoog en zeventig procent van de mensen heeft een laag inkomen, ruim veertig procent leeft op de armoedegrens. Dan in zo'n wijk een kerk voor de buurt stichten... hoe is dat gegaan? Wat zijn de activiteiten op dit moment, de vragen en de uitdagingen? En wat kun je hiervan leren als je lid bent van een gewone, doorsnee gereformeerde kerk?

Hoe het begon

Ds. Peter Strating (54) is al lang vertrouwd met de Schilderswijk. Al toen hij studeerde aan het Nederlands Gereformeerde Seminarie in Amersfoort, woonde hij bewust in de Schilderswijk. Niet voor niets: in zomervakanties is hij actief in het evangelisatiewerk en komt hij in contact met jonge Hagenezen, onder wie de harde kern van FC Den Haag. Strating wordt predikant in Katwijk en Rijswijk en werkt als pastoraal werker onder prostituees uit Zuid-Amerikaanse landen – werk dat uiteindelijk wordt ondergebracht in Stichting De Haven.

Hayo
Wijma

Voor Strating werd meer en meer duidelijk dat je als kerk met het evangelie in de wijk aanwezig moet zijn. In 2005 wordt de Havenkerk gesticht als zelfstandige gemeente, ontstaan vanuit samenwerking tussen de Nederlands gereformeerde kerken van Den Haag en Rijswijk. Vanaf het begin is de Havenkerk bedoeld als kerk in en voor de Schilderswijk. Gedragen door enkele enthousiaste gezinnen uit verschillende kerken, die missionair actief willen zijn in hun omgeving. De Havenkerk is begonnen met 46 leden en veertig bezoekers per dienst. Nu zijn er zo'n honderd leden en tweehonderd adressen van mensen die zich betrokken voelen bij de Havenkerk.

Als kerk moet je met het evangelie in de wijk aanwezig zijn

Wat de visie op kerk-zijn is

In het beleidsplan schrijft de Havenkerk dat ze uitdrukkelijk kerk wil zijn in de buurt en voor de buurt: de Schilderswijk. De Havenkerk noemt dat zo:

- een inspirerende kerk zijn in de Schilderswijk;
- op positieve wijze aanwezig zijn in de buurt;
- voor verschillende doelgroepen in de buurt gemeenschappen vormen;

*De buurt-
maaltijd
is voor de
Havenkerk ook
een vorm van
kerk-zijn*

- specifieke aandacht hebben voor kinderen en jongeren in de buurt;
- onderzoeken of de expertise van de Havenkerk ook gebruikt kan worden in andere buurten.

De Havenkerk gebruikt een gehuurd pand, de Open Hof. In de aanpak van de Havenkerk speelt de Open Hof een belangrijke rol: het is een ontmoetingsplek voor de buurt. Zo'n plek is erg belangrijk omdat de Havenkerk gericht is op gemeenschapsvorming, om mensen samen te brengen rondom zinvolle bezigheden. Zo wil de Havenkerk een bijdrage leveren aan de samenhang van de Schilderswijk en mensen van diverse afkomst met elkaar in contact brengen.

Bij de maaltijden gaat het om meer dan eten alleen

Wat de activiteiten zijn

Omdat een groot deel van de inwoners weinig inkomen heeft, biedt de Havenkerk twee keer per week een gratis maaltijd aan voor zo'n dertig personen.

De ene avond is vooral gericht op dak- en thuislozen, de andere avond is voor mensen uit de volksbuurt. Maar op beide avonden gaat het om meer dan eten alleen. Strating: "We bidden, zingen en

Ranoe Thakoersingh (46 jaar) woont al bijna haar hele leven in Den Haag. Ze werkt in de thuiszorg en is zes jaar weduwe. Ranoe is opgevoed als Jehova's getuige, maar gaat nu graag naar de Havenkerk in de Schilderswijk. Sinds drie jaar heeft ze een relatie met **Maikel** (54 jaar oud) en door Ranoe is ook hij in contact gekomen met de Havenkerk. Samen bezoeken ze de kerk. Waarom ze dat doen? Voor Maikel is het ontmoeten van mensen belangrijk; als hij ergens mee zit, vindt hij in de kerk hulp. Voor Ranoe betekent haar kerkgang dat ze gevoed wordt en het Woord van God kan horen.

Anke (27) en Marco (32) van der Giessen hebben een koophuis in de Schilderswijk. Zelf typeren ze de buurt als een wijk met veel kwetsbare mensen. Armoede speelt zich grotendeels achter de voordeur af: veel bewoners komen uit een cultuur waarin schaamte een grote rol speelt. Inmiddels hebben ze met hun naaste burens goed contact, naar de overburen zwaaien ze als zij ze op straat tegenkomen. Het kost tijd om mensen te leren kennen en een band met hen op te bouwen. Zo is het ook zoeken hoe je handen en voeten aan je geloof geeft in een overwegend islamitische buurt.

lezen uit de Bijbel. Daarbij houden we dan een korte overdenking, een minuut of drie. Het gebeurt geregeld dat iemand na afloop zegt: 'Bedankt voor de preek, dominee'. Ook dit is voor ons een vorm van kerk-zijn, net zoals de diensten op zondagochtend en de vieringen met groepen buurtbewoners op de zondagmiddag."

Naast de buurtmaaltijden kunnen buurtbewoners op vrijdagochtend koffie komen drinken. Het zijn meestal wat oudere vrouwen die deze ochtenden bezoeken. Er is veel ruimte voor ontmoeting en gesprek; mensen leren elkaar kennen en soms ontstaan vriendschappen. Door intensief persoonlijk contact kan er ook nood wordenesignaleerd en passende hulp worden gezocht. Daarnaast organiseert de Havenkerk moeder-en-kindclubs voor jonge moeders met kinderen die nog niet naar school gaan. De moeders kunnen van over de hele wereld komen en zijn neergestreken in de Schilderswijk. Dat betekent dat zij hun kinderen los van familiebanden moeten opvoeden, in een cultuur die anders is dan die waarin zij zelf zijn opgegroeid. Met deze clubs wil de Havenkerk zulke moeders bij elkaar brengen en ze op een ontspannen manier ondersteunen in de eerste jaren van de opvoeding.

Ook onder – met name werkloze – mannen is sprake van eenzaamheid. De Havenkerk had daarom een klussenclub: samen klussen, iets doen met je handen. Jezelf nuttig maken voor wie dat maar nodig heeft. Zo groeien verbondenheid, waardering en kameraadschap. Tijdens het klussen delen mannen regelmatig hun persoonlijke vragen en problemen, zodat ze elkaar helpen. De mannenclub draait op dit moment niet meer.

Wat een belangrijke uitdaging is

In de Havenkerk gaat het om zinvolle ontmoeting tussen mensen uit de buurt; het sociale aspect staat voor veel bewoners op de eerste plaats. Tegelijk is in de Havenkerk het sociale altijd met het geestelijke verbonden: zingevingsvragen, geloven in God en omgaan met elkaar zijn altijd belangrijke thema's.

Toch is het bezoeken van de zondagse kerkdienst voor veel deelnemers aan de maaltijd een brug te ver. Het werkt ook andersom: de gemeente is gegroeid en het lijkt erop dat er meer scheiding is gekomen tussen de zondagochtenddienst en de doordeweekse activiteiten van de Havenkerk. Veel mensen uit de Schilderswijk die activiteiten bezoeken, kennen de mensen niet die op zondag aanwezig zijn in de dienst – en andersom.

Kerk in de buurt

In de geloofsovertuiging van de leiding van de Havenkerk vormen beide groepen één gemeenschap, beiden vormen de Havenkerk. De jonge moeder die elke donderdag naar de Moeder-en-kindclub komt, kent niet degene die achter haar woont en elke zondag de diensten bezoekt. Stel je nou eens voor dat beiden elkaar leren kennen, hoe zouden ze elkaar dan kunnen bijstaan? Voor de één betekent het dat haar binding met de Havenkerk groter wordt en dat zo de kans toeneemt dat ze Christus (beter) leert kennen. Voor de ander betekent het een verbreding van haar leefwereld; mensen en een cultuur leren kennen die je anders niet makkelijk ontdekt.

Door beiden met elkaar in contact te brengen kan de kerkgemeenschap sterker worden.

Het sociale is altijd met het geestelijke verbonden

Om dit te bereiken is binnen de Havenkerk een 'maatjesproject' ontwikkeld. Onder de naam 'Verassende vriendschappen' worden mensen aan elkaar verbonden. Zodat twee mensen maatje van elkaar worden. Waardoor de relatie tussen de door-deweekse activiteiten en die van de zondag sterker wordt. Voor elk maatjeskoppel geldt dat het hun vrij staat om hun contact zelf inhoud te geven. Het ene koppel heeft behoefte aan wekelijks contact, het andere mogelijk wat minder of aan een andere vorm: een telefoontje of een bemoedigend kaartje. Een belangrijk aspect is dat een maatje ervoor zorgt dat de ander met de feestdagen iets te doen heeft – wat voor veel mensen betekent: niet alleen zijn. Ook kan het zo zijn dat iemand nog niet zo lang christen is of contact heeft met de Havenkerk. Dan kan een maatje helpen om wegwijs te worden in het leren geloven of leven als christen.

Daniëlle Walinga (36 jaar) woont samen met haar man en vier kinderen in de Schilderswijk. Ze hebben er bewust voor gekozen om daar een huis te zoeken en voelden daarin Gods leiding. Het gezin is aangesloten bij de Havenkerk, waar Daniëlle actief is als diaconaal-pastoraal werker. Ze bezoekt buurtbewoners die geholpen zijn met contact. Er is veel eenzaamheid in de wijk; niet alleen bij ouderen maar ook bij leeftijdgenoten van Daniëlle. Ze ontmoet mensen die eenzaam zijn, maar het eng vinden als hun situatie verandert. Vanuit de Havenkerk is Daniëlle een maatjesproject gestart, maar voor deze mensen is een relatie met een maatje nog een te grote stap.

Een selfie van Daniëlle Walinga met haar buurvrouwen

Kerk in de buurt

In de laatste week van de zomervakantie organiseert de Havenkerk een 'Hart voor de Schilderswijk'-week met allemaal activiteiten in de buurt

Wat wij hiervan kunnen leren

De Havenkerk is ontstaan vanuit een sterke betrokkenheid op de Schilderswijk. Hoe goed ken jij de buurt waarin jouw kerk staat? Wat weet jij van vragen en problemen van jouw buurtgenoten? En ben je ermee begaan? De Havenkerk is ontstaan als initiatief vanuit twee bestaande kerken. Welke kerk is er in jouw omgeving met wie je een samenwer-

king kunt aangaan? De Havenkerk is begonnen met veertig mensen, hoeveel gemeentelieden kun jij in jouw eigen kerk mobiliseren?

In het maatjesproject worden mensen aan elkaar verbonden

In Gods koninkrijk is de plaatselijke gemeente zowel model als boodschapper. Als model wil de kerk laten zien hoe het leven met Christus mensen verandert, een voorbeeld zijn van wat ze belijdt. De kerk is ook boodschapper, wil verkondigen, dat mag met woorden en zeker ook met daden. De kerk doet er daarom toe, misschien wel vooral voor de buurt. Hoe gaan wij dat vorm en inhoud geven – als gewone, doorsneekerker?

Hayo Wijma is gemeentebegeleider/onderzoeker bij het Praktijkcentrum. Als onderzoeker heeft hij vooral onderzoek gedaan naar diaconaal-missionaire kerkvernieuwing.

Cursus 'Christen-zijn in je wijk'

praktijkcentrum
voor onderzoek en
dienstverlening in
de kerken

Het Praktijkcentrum heeft een cursus ontwikkeld die ingaat op het verlangen van veel kerken om missionair te zijn. Want dat verlangen kan te gespannen aangevlogen worden. Doen we het wel goed genoeg? Moeten we niet meer organiseren? Meer, beter, anders... En wat is missionair zijn eigenlijk? Daarover verschillen de meningen.

Het uitgangspunt van de cursus 'Christen-zijn in je wijk' is missionair zijn door getuigend te leven. Missionair zijn gaat in eerste instantie over het uitdragen van het goede nieuws: God kijkt in liefde naar ons om. Hij heeft zijn kostbaarste bezit (Jezus) met ons gedeeld en geeft ons toekomst. Getuigend christen-zijn is iets wat je alleen én samen kunt doen. Alleen: op een manier die past bij hoe God je geschapen heeft, met jouw talenten en in jouw directe omgeving. Samen: door te laten zien wat je als christenen deelt in de gemeenschap: de verbondenheid in en verlossing door Christus.

De cursus bestaat uit drie avonden die elk hun eigen thema hebben. Zie www.praktijkcentrum.org voor meer informatie over 'Christen-zijn in je wijk'.

Groeien in onderling pastoraat

Veel kerken zijn bezig met het versterken en stimuleren van onderling pastoraat. In sommige gevallen is dit uit nood geboren. Er zijn te weinig ambtsdragers, waardoor de gemeente niet langer optimaal pastoraal bediend kan worden. Er zijn ook gemeenten die basispastoraat zien als een taak van alle gelovigen; die de zorg voor elkaar verder willen uitdenken en intensiveren.

Groeien in onderling pastoraat gaat in veel gevallen niet vanzelf. Vaak bestaat er onduidelijkheid over de inhoud van het pastoraat en de taken van gemeente, kerkenraad en pastor. Het Praktijkcentrum helpt jullie als gemeente graag op weg. Wat zijn jullie verlangens? Welke taken, middelen en talenten zijn er? Hoe zorgen we dat de hele gemeente 'in beeld' is? Mail naar info@praktijkcentrum.org voor de mogelijkheden van deze begeleiding op maat.

Gemeenteavond over hermeneutiek

Waarom maken we op basis van de Bijbel vandaag soms andere keuzes dan tien, twintig of honderd jaar geleden? Wat gebeurt er als gelovige lezers zich buigen over Gods Woord en daar de betekenis van het leven en samenleven in de gemeente zoeken?

Het zijn vragen die in veel gemeenten leven. Over concrete en actuele onderwerpen binnen ons kerkgenootschap (vrouwen in het ambt, homoseksualiteit), maar ook breder, in onze vluchtige samenleving (wat is de zeggingskracht van de Bijbel in deze tijd?). Hoe interpreteren we de Bijbel wanneer het gaat om deze en andere actuele onderwerpen?

Het Praktijkcentrum wil kerken ondersteunen in het onderlinge gesprek over deze vertaalslag (hermeneutiek) in een avondvullend programma. Het begrip hermeneutiek wordt uitgelegd, evenals hoe hermeneutiek een rol speelt in actuele vraagstukken. Daarnaast is er ruimte om daarover met elkaar in gesprek te gaan.

Voor meer informatie: www.praktijkcentrum.org.

Kerk van het dorp

Namens God aanwezig zijn met verbinding en beginning

Dit nummer van *Dienst* gaat over het belang van lokaal kerk-zijn. Wat kan de kerk betekenen voor de buurt, hoe maakt de kerk contact in de wijk? Nadenken over kerk-zijn in een dorp brengt eigen vragen met zich mee. Dit artikel verkent de eigentijdse mogelijkheden van de dorpskerk: de kerk ván het dorp.

Een dorp is anders dan een stad of stadswijk. Mensen kennen elkaar; veel dorpsbewoners hebben een geschiedenis met elkaar of zijn door vriendschappen en familiebanden aan elkaar verbonden. Er is vanouds een sterk agrarische oriëntatie en daardoor meer beleving van het buitenleven en de natuur. Dorpen lopen niet voorop in culturele en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen. Toch heeft ook het platteland een enorme gedaanteverwisseling ondergaan. De mobiliteit van onze tijd en de afname van werk in de landbouw zorgen voor leegloop en vergrijzing. Van de tweehonderdduizend boerenbedrijven uit 1950 is nog maar een kwart over! Dorpen worden steeds meer woondorpen, waar de bewoners alleen 's nachts en in het weekend verblijven: een rustige woonplek bij een hectische baan in de stad. Door de krimp van de bevolking staat de leefbaarheid onder druk: winkels en voorzieningen moeten sluiten. Er is minder tijd en belangstelling voor het sociale en culturele leven. Ouderen ondervinden steeds meer problemen om de juiste zorg in het eigen dorp te vinden.

Kees van Dusseldorp

Is de dorpskerk verleden tijd?

In bijna alle Nederlandse dorpen staat een kerk, meestal in het centrum. Vanouds vervulde deze kerk ook een centrale rol in het leven van de dorpsbewoners. Belangrijke gebeurtenissen in een mensenleven als geboorte, huwelijk en overlijden werden gemarkeerd in de kerkdiensten. Bijeenkomsten van jongeren en ouderen waren voor het dorp belangrijk. Vanuit de kerk werden diaconale projecten opgezet en ontspannende activiteiten georganiseerd. Maar dit is in veel dorpen inmiddels verleden tijd. De maatschappij heeft zich grotendeels losgemaakt van de kerk. Door ontkerkelijking zijn de ledenaantallen en financiële middelen sterk teruggelopen. Kerken zien zich gedwongen om samen te werken, gebouwen worden niet meer gebruikt; er is steeds minder menskracht om activiteiten te organiseren.

Toch kiezen veel kerkenraden ervoor om in een dorp zo lang mogelijk als kerk aanwezig te blijven. Waarom is dat? Welke functie heeft

Hoe kan de dorpskerk bijdragen aan de kwaliteit van leven in het dorp?

die kerk voor de dorpsgemeenschap? Binnen de Protestantse Kerk in Nederland is een 'dorpskerkenbeweging' van start gegaan. Uitwisseling van ervaringen en bezinning moeten leiden tot meer visie op de vraag hoe de dorpskerk kan bijdragen aan de kwaliteit van leven in het dorp. Op 24 september is deze beweging gelanceerd met een 'dorpskerkendag'. Een stevige bijdrage aan deze bezinning is geleverd door Jacobine Gelderloos, die haar promotiestudie hieraan wijdde. De resultaten daarvan zijn opgenomen in het onlangs verschenen boek: *Sporen van God in het dorp – Nieuwe perspectieven voor kerken op het platteland* (Boekencentrum).

Nieuw perspectief: leefbaarheid

Gelderloos signaleert dat veel dorpskerken vooral met overlevingsvragen bezig zijn. Daardoor gaat er veel energie zitten in organisatorische zaken en komt er een matte sfeer in de gemeente: zal de kerk er over tien jaar nog zijn? Ze beschrijft hoe allerlei 'strategieën' zijn ingezet om het tij te keren: schaalvergroting, interkerkelijke samenwerking, huisgemeenten, meer dorpsgerichte activiteiten enzovoort. Haar onderzoek maakt duidelijk hoe veelvormig 'kerkplekken' in dorpen functioneren. Ook schetst ze hoe de huidige cultuur bepaald wordt door kerkelijke verlegenheid en religieus analfabetisme. Daarom bepleit Gelderloos een nieuw perspectief: welke rol spelen kerken in de leefbaarheid van het dorp en hoe zouden ze die rol kunnen vergroten? In haar onderzoek wordt duidelijk dat de leefbaarheid van een dorp niet alleen wordt bepaald door wegen, woningen en voorzieningen, maar minstens zoveel door de beleving van de dorpsbewoners. Voel je je thuis in je dorp en heb je voldoende vrijheid om je eigen keuzes te maken? Hieraan dragen gemeenschapsinitiatieven veel bij. Dorpsbewoners realiseren zich hun onderlinge afhankelijkheid en nemen samen verantwoordelijkheid voor het dorp.

Heeft de kerk iets te maken met de leefbaarheid van een dorp? Wel als je beseft hoeveel theologische elementen er schuilen in het concept 'leefbaarheid'. Wat vinden mensen belangrijk, hoe kunnen vrede en welzijn een goede inhoud krijgen, hoe verhoud je je tot

culturele ontwikkelingen en op welke manier kun je zorg en ondersteuning voor elkaar vormgeven? De kerk heeft vanuit haar traditie bij zulke vragen waardevolle inzichten. De relatie tussen kerk en leefbaarheid wordt niet vanzelfsprekend gelegd, maar levert wel een vruchtbare verdieping op.

Bezinning op de leefbaarheid van het dorp brengt de kerk dicht bij het gewone leven en geeft richting aan de inzet van mensen en middelen. Het zal blijken dat de kerk al een bepaalde rol speelt in het

dorp: het onderhoud van de begraafplaats, ruimte voor cultuur (concerten, exposities), meepraten over ouderenzorg, plek bieden aan de voedselbank, vrijwilligers voor dorpsactiviteiten, inzet voor asielzoekers enzovoort. Bezinning op deze rol geeft weer nieuwe

.....
Dan lekt niet alle energie weg naar overlevingsvragen, maar ontstaat een nieuwe focus

De kerk als uitdeelpunt van de voedselbank of ontmoetingsplek van het dorp

© Martijn van Veelen

mogelijkheden. Door deze benadering lekt niet alle energie weg naar overlevingsvragen, maar ontstaat een bredere blik en een nieuwe focus. Er is een gemeenschappelijk belang: de leefbaarheid van het dorp, waaraan de kerk bijdraagt door ruimte, mensen en middelen; inclusief aandacht voor levensvragen en zorg voor mensen die het moeilijk hebben.

Sporen van God

Verbondenheid met de kerk kent veel vormen. Met een model van David Walker onderscheidt Gelderloos vier kernen van betrokkenheid: *verbindingen* met mensen, *deelname* aan kerkelijke activiteiten, aanwezigheid bij incidentele *evenementen* en een gevoel bij het *kerkgebouw*. Ze noemt deze manieren van verbondenheid 'sporen van God' in het dorp. Dit is een wisselwerking: op deze manieren ervaren dorpsbewoners iets van de kerk (en daarachter van God) in het dorp. Bovendien kan de kerk op deze manieren ook zelf aanwezig zijn in het dorp, waardoor de betrokkenheid wordt vergroot en de kerk een grotere rol krijgt in de leefbaarheid van het dorp. Vanuit een grotere betrokkenheid zal de vitaliteit van dorp én kerk bevorderd worden. In *Sporen van God in het dorp* worden hier van concrete voorbeelden en suggesties genoemd.

Zijn dit sporen van God? Dat vraagt om een bredere benadering van de waarde van het evangelie. Je kunt Gods plan niet beperken tot het behoud van zondaren, hoezeer dat ook de kern vormt. Het gaat ook om het goede leven en de nieuwe levenshouding van gelovigen. De inzet voor leefbaarheid heeft daarom geen verborgen agenda om meer mensen in de kerk te krijgen. Het gaat om namens God aanwezig zijn met belangstelling, verbinding en bezinning. Dit is in lijn met het pleidooi van Stefan Paas (*Vreemdelingen en priesters*, Boekencentrum): zie de kerk als de priester van God in het dorp, die de aanwezigheid van God belichaamt, de beweging omhoog op gang

.....
Het gaat ook om het goede leven en de nieuwe levenshouding van gelovigen

Door overlevingsvragen kan de kerk intern gericht zijn in plaats van naar buiten, op het dorp

houdt (met dankzegging, voorbede, lofprijzing en offervaardigheid) en Gods zegen en Woord uitdeelt onder de mensen (met aandacht, dienstbaarheid, inzet en financiële middelen).

Blik naar buiten

Plaatselijke kerken in de GKv, NGK en CGK vervullen niet vaak de rol van dorpskerk. Zij zullen op maar weinig plekken de laatste kerk in het dorp zijn. En niet alle kerken krimpen en vergrijzen; er functioneren ook grote, levenslustige en kinderrijke kerken op het platteland. Toch is de dorpskerkenbeweging voor onze kerken van belang. Ik noem twee redenen.

Ten eerste hebben veel kerken, zeker op het platteland, ook te maken met krimp van mensen en financiën. Daardoor ontstaat automatisch de neiging om vrij veel energie te stoppen in interne organisatie en toekomstbeleid. Hoe houden we de huidige kerkorganisatie overeind met minder mensen? Moeten we snijden in de predikantsplaats? Oftewel: de kerk komt voor overlevingsvragen te staan en raakt daar gemakkelijk te veel energie aan kwijt. De dorpskerkenbeweging helpt om dat andere perspectief niet te vergeten en meer centraal te stellen: wat is de rol van de kerk in het dorp, of de kerk nu groot of klein is? Dat bewaart je ervoor om alle tijd en middelen vooral te besteden aan interne vragen.

Ten tweede sluit deze beweging aan op het groeiende verlangen om van betekenis te zijn voor de eigen omgeving. Er komt meer oog voor de betekenis van de kerk voor de buurt. Niet als strategisch evangelisatiemiddel, maar als belangrijke verschijning van het evangelie. Zoals Gelderloos zegt: "Zorg voor anderen is een geloofsdaad, een doel op zichzelf". Dit vraagt om inhoudelijke doordenking en tegelijk om praktische inzet. De dorpskerkenbeweging kan hierin een goede rol vervullen door ervaringen te delen en bezinning te stimuleren. Zodat het leven leefbaar blijft in kerk én dorp.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant van de GKv Schildwolde en docent homiletiek aan de TU in Kampen.

Valse hoop

"Ik heb jullie geluk voor ogen" (Jeremia 29:11)

Jeremia heeft de reputatie dat hij alles negatief ziet. Hij heeft er zelfs een eigen werkwoord voor gekregen: jeremiëren. Chananja daarentegen was een echte optimist. In Jeremia 28 staan ze beiden tegenover elkaar voor de leeggeroofde tempel. Chananja heeft een positieve boodschap: na twee jaar zal God het juk van Babel breken, keren de ballingen en alle kostbaarheden terug (vers 2-4). Jeremia reageert met scepsis en beschuldigt hem van het wekken van valse hoop (vers 16).

Jeremia schrijft daarna een brief aan de ballingen. Ze moeten zich vestigen in de plaats van hun ballingschap en een nieuw leven opbouwen. Luister niet naar valse profeten, waarschuwt hij, die zeggen wat jullie willen horen. Want de ballingschap duurt geen twee jaar maar zeventig jaar. De hoopvolle toekomst waar Jeremia over schrijft, was niet voor de ontvangers van de brief en ook niet voor hun kinderen, maar voor hun kleinkinderen.

Janita Geertsema

Instant geluk

Ironisch genoeg worden de woorden van Jeremia uit deze brief vaak gebruikt als belofte voor instant geluk. "Ik heb jullie geluk voor ogen, niet jullie ongeluk: ik zal je een hoopvolle toekomst geven." Gaat het niet goed met je, maak je geen zorgen; God heeft je geluk voor ogen, je gaat een stralende toekomst tegemoet. Maar als we deze tekst zo gebruiken, lijkt die eerder op de valse hoop van Chananja dan op de hoop van Jeremia.

Want voor de eerste lezers waren deze verzen harde en teleurstellende woorden. Na al het lijden dat ze hadden meegemaakt, realiseerden ze zich dat er geen directe verlossing zou komen. Maar hoewel ze wisten dat zij zelf de terugkeer niet zouden meemaken, waren het woorden van hoop voor het volk. God laat zijn volk niet in de steek, ook al heeft Hij ze in ballingschap gestuurd. Gods plan gaat verder ondanks hun ongehoorzaamheid. God zal het volk verlossen.

Grotere plannen

Laten we ons dus niet laten verleiden door beloften van instant geluk. God heeft veel grotere plannen. Geen persoonlijk geluksplan, maar een plan voor herstel voor alle kinderen van God. Een toekomst waarin we God mogen vinden als we Hem zoeken. Dat is ook de boodschap die wij mogen brengen: ondanks alles wat er gebeurt in ons leven, hebben we een hoopvolle toekomst. Want God is trouw.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zendeling in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar.

Tussen tafellaken en servet

Over de registratie van niet-leden

Een plaatselijke gemeente kent belijdende leden en doopleiden. Maar daaromheen en daartussenin bevinden zich personen die op de een of andere manier wel met de gemeente verbonden zijn, maar niet officieel als lid te boek staan. Natuurlijk willen we hen graag laten merken dat ze evengoed welkom zijn. We schrijven hen niet af; we schrijven hen liever bij, hoe dan ook. Dat is vervolgens wel de vraag: hoe doe je dat dan? Hoe kun je deze mensen zo registreren dat ze zich niet verstrikt voelen in een kerkelijke bureaucratie maar de warmte ervaren van de kerkelijke gemeenschap?

Kornelis
Harmannij

Over wie hebben we het? Eerst maar eens een opsomming van de mogelijke categorieën waarvoor dit gelden kan. Het kan gaan om:

- mensen die zo nu en dan in de kerk komen;
- mensen die nooit in de kerk komen, maar zich weleens laten zien bij andere kerkelijke activiteiten;
- mensen die belangstellend zijn en overwegen om zich op termijn als volwaardig lid bij de gemeente aan te sluiten;
- de partners-van-gemeenteleden die zelf geen lid zijn en dat voorlopig ook niet willen worden;
- kinderen-van-gemeenteleden die om wat voor reden dan ook niet gedoopt zijn;
- pleegkinderen die tijdelijk bij een gezin van de gemeente zijn ondergebracht;
- adressen die via een diaconaal project in beeld gekomen zijn.

Kortom: het kan gaan om heel verschillende situaties. Dat betekent in ieder geval dat je als kerkenraad niet te snel 'beleid' moet gaan maken. Want wat je zo mooi bedacht had voor de een, blijkt niet altijd te werken voor de ander. Ook hier geldt dat je maatwerk moet leveren. Onder dat voorbehoud volgen hier enkele algemene opmerkingen.

.....
Wat je zo mooi bedacht had voor de een, blijkt niet altijd te werken voor de ander

Hun eigen wens

Leidend is de wens van de betrokkenen. Dat houdt meer in dan dat ze toestemming moeten geven voor het noteren van hun gegevens. Dat laatste spreekt voor zich, maar is niet voldoende.

Stel, u bent te gast in een andere kerkelijke gemeente. Bij de koffie na afloop wordt u aangesproken met

de vraag of ze uw naam en adres mogen noteren. Natuurlijk mag u weigeren, maar wat voor indruk maakt deze vraag op u? Het komt waarschijnlijk nogal opdringerig over. Dus hanteren de meeste

kerken een andere praktijk. Ze leggen formulieren achter in de kerk, waarop ieder die dat wil, zijn naam en andere gegevens kan noteren. Of ze vragen alleen om gegevens van mensen die tijdens het koffiepauze laten merken dat ze dit contact op prijs stellen en openstaan voor een vervolg.

Dit uitgangspunt geldt ook voor alle andere situaties. Zo komt het regelmatig voor dat de partner van een gemeentelid – zelf geen lid – het op prijs stelt als hij wel kerkelijke aandacht krijgt. Op de vraag of hij zijn naam in de gemeentegids opgenomen wil zien, antwoordt hij positief. Maar het is onjuist om – met een misplaatst beroep op 'rechtsgelijkheid' – nu ook alle andere niet-kerkelijke partners van gemeenteleden in de gemeentegids te willen opnemen. Uiteraard kun je hun om toestemming vragen. Maar als ze ja zeggen, moet het niet zijn omdat het zo vriendelijk wordt gevraagd, maar omdat ze er zelf prijs op stellen.

Bijzondere status?

Wanneer het contact intensiever wordt, groeit soms de behoefte om er een bepaald label aan te kunnen hangen. Overigens is nogal eens mijn indruk dat die behoefte sterker leeft bij de kerkelijke personen die de betrokkene begeleiden, dan bij de betrokkene zelf. Maar laten we even aannemen dat ook hij het prettig vindt. Wat hebben we hem dan te bieden?

In het verleden werd wel geopperd om deze mensen de status aan te bieden van 'catechumeen'. Zeker als ze via catechisatie op weg waren naar het doen van openbare geloofsbelijdenis was dat een passende benaming. Maar als status was die wat onduidelijk. Want hoe officieel moeten de gegeven lessen zijn voordat je iemand catechumeen mag noemen? Is eens per half jaar een uurtje doorpraten al voldoende? En vooral: wat doe je als na verloop van tijd de animo voor de lessen wegebt? Moet je iemand de status van catechumeen dan weer ontnemen? En hoe doe je dat, als je de toch al kwetsbare relatie niet verder wilt belasten? De goedbedoelde status wordt zo eerder een extra complicatie in het contact dan een versteviging ervan.

Zeker binnen de kerk van Christus hebben mensen meer behoefte aan erkenning en aandacht dan aan een label. Ook bij een catechumeen is de voortgang van de lessen belangrijker dan het kopje waaronder hij in de kerkelijke administratie wordt vermeld. Hoe eenvoudiger dat kopje luidt, hoe soepeler je kunt zijn in de ontwikkeling van de relatie. Zelfs als die aflopend is.

Gastlid

Dit alles geldt eveneens voor de term die ik de laatste tijd vaker hoor: 'gastlid'. In een tijd dat mensen het moeilijk vinden om zich ergens aan te binden, lijkt dat een prettige mogelijkheid. Het schept minder verplichtingen, zo verwacht men. Om dezelfde reden wordt het daarom ook vanuit kerkelijke gemeentes aangeboden. Maar hoe lang kan iemand gastlid blijven? En wat is het verschil met

.....
Mensen hebben meer behoefte aan erkenning en aandacht dan aan een label

een 'gewoon' lidmaatschap? Iedereen die gedoopt is en deelneemt aan het avondmaal – of zich daarop voorbereidt – kan immers lid worden van de gemeente. Werp daarom vanuit de kerk geen extra drempels op voor het lidmaatschap, bijvoorbeeld door van ieder volwassen gemeentelid te eisen dat hij zich inschrijft voor een bepaalde activiteit. De geloofsrelatie met Christus, zoals die zichtbaar wordt in doop en avondmaal, is de enige bepalende factor voor het kerklidmaatschap.

Binnen de GKV is de term 'gastlid' om deze reden gereserveerd voor een heel andere situatie: iemand die op twee plaatsen aan het kerkelijk leven wil deelnemen. In de ene plaats is hij lid, in de andere gastlid (zie de Generale Regeling voor het Kerklidmaatschap, art. 3). In alle overige gevallen is een speciale status niet nodig: ieder die zich in geloof aan Christus wil verbinden, kan lid worden van de gemeente. Is iemand daar nog niet aan toe? Prima, dan hebben we geduld en houden contact.

.....
**Wil je toch een label
meegeven, gebruik
dan iets eenvoudigs
als 'contact'**

Wil je al deze mensen toch een label meegeven, gebruik dan iets eenvoudigs als 'contact'. 'Gasten' kan ook, maar is weer niet van toepassing op contacten die je niet in de kerk zult zien en in die zin nooit 'te gast' zijn. 'Vrienden' kan eveneens, maar dreigt dan als benaming net zo uit te slijten als op Facebook gebeurt.

*Laat mensen
vooral merken
dat ze welkom
zijn in de kerk*

Geef er inhoud aan

Uiteindelijk is de term niet doorslaggevend. Belangrijker is hoe u inhoud geeft aan de relatie. Het onderhouden van het contact is waardevoller dan het etiket dat eraan hangt. Probeer daarom niet alleen gegevens te noteren, maar er ook een vervolg aan te geven. Te vaak blijft het bij goede voornemens op dat gebied. Maar dan wordt de registratie voor iemand een teleurstelling: "Ik heb mijn adres achtergelaten, maar heb er nooit meer iets van gehoord".

Het maken van een lijst met 'contacten' kan helpen om zicht te krijgen op deze groep. Maar het is pas het begin. Echt contact is meer dan een naam op een lijst. Het vraagt om aandacht, om bezoek, om regelmaat, en vooral: om duidelijkheid. Laat de betrokkene maar weten waar hij op rekenen mag. En zorg vervolgens dat het ook zo gebeurt. Regel een goede overdracht, wanneer u zelf niet meer in staat bent om het contact te onderhouden. En laat de relatie groeien op een manier die past bij de persoon om wie het gaat.

.....
**Echt contact is
meer dan een
naam op een lijst**

Kortom, geef goede aandacht aan wie geen kerklid zijn, maar met wie op de een of andere manier wel contact is gelegd. Luister naar hun wensen. Verschaf hun duidelijkheid over wat ze wel of niet van u mogen verwachten. Wees terughoudend met het noteren van allerlei gegevens of met het toekennen van een bijzondere status. Laat hun vooral merken dat ze welkom zijn bij Christus. Want wie zich door het geloof bij Hem aansluit, mag lid zijn van de kerk. Christus' kerk.

Kornelis Harmannij is predikant van de GKV in Best en deputaat kerkrecht.

Jeugdleidersconferentie

'We hebben je hart nodig!'

"Omdat je *hart* naar hen uitgaat, hebben de jongeren je hard nodig." Met deze woorden daagt de Jeugdleidersconferentie 2019 jeugdleiders uit. Jongeren hebben jeugdleiders nodig die zich geïnspireerd weten door Gods liefde en nabijheid en dat willen uitstralen naar jongeren. Die echt tijd en energie in jongeren willen steken, met hen willen optrekken en oprecht in hen geïnteresseerd zijn. De Jeugdleidersconferentie is op vrijdag 18 en zaterdag 19 januari. Ds. Wim de Groot en Martijn Dekker spreken over het thema 'We hebben je *hart* nodig!' Verder zijn er onder meer workshops, liederen en muziek en is er ruimte voor ontmoeting. Voor meer informatie: www.jeugdleidersconferentie.nl.

De liefde boven alles

De liefde is mooi, de liefde is echt
Ze is vol geduld, in alles oprecht
Ze kent geen jaloersheid, is niet uit de hoogte
Ze bloeit als er zon is, is trouw in de droogte
Niet zelfgenoegzaam, niet grof of zelfzuchtig
Ze blaast iets niet op, blijft rustig en luchtig
Ze houdt van de waarheid, ze eert en verdraagt
Zo wonderlijk schoon, dat het oordeel vertraagt
Ze blijft altijd moedig, ze blijft altijd hopen
Ze geeft niet snel op, blijft kwetsbaar en open
Gelooft in het wonder, houdt vol in de strijd
De liefde blijft...
... in eeuwigheid

Anne Lies Mossel-de Kievit